

Kaip kalbėti su tėvais apie vaikų skiepus

Patarimai sveikatos prižiūros specialistams

Imunizacijos specialistai ir tėvai sutinka, kad laikai keičiasi. Dėl neaiškumų ar rūpesčių dėl skiepų nuolatiniai vizitai pas gydytoją tėvams gali kelti stresą. Jų vaikų sveikatą prižiūrintis gydytojas yra patikimiausias informacijos apie skiepus šaltinis. Asmeniniai santykiai suteikia unikalų galimybę padėti tėvams suprasti informaciją apie skiepus ir jų naudą.

Tačiau kiekvienas vizitas gydytojui susijęs su laiko sąnaudomis, kadangi vertinami fiziniai, kognityviniai ir kiti parametrai, o tėvams patariama, ko galima tikėtis ateinančiais mėnesiais. Todėl gydytojui gali būti sunku rasti laiko pakalbėti apie skiepus. Bet kai vaikas turi būti skiepijamas, itin svarbu rasti laiko išsiaiškinti, ką žino tėvai ir ko jie pasiruošę imtis savo vaiko sveikatos labui. Po to galima suteikti jų poreikius atitinkančios informacijos.

Gydytojai pastebi, kad daugumai tėvų įtikinti reikia informacijos, kuri būtų mokslškai pagrįsta arba iš gydytojo patirties. Svarbu įsitikinti, ar abu tėvai pasitiki gydytoju ir priima teikiamą informaciją.

Šios trumpos pastabos turėtų padėti gydytojams sėkmingai skiepyti kūdikius ir vaikus. Sėkmė reiškia, kad bus pritariama visiems gydytojo rekomenduojamiems skiepams ar kad kai kurie skiepai bus numatyti kitą dieną. Jei tėvai atsisako skiepyti savo vaiką, reikėtų užsitikrinti jų palankumą apie skiepus pakalbėti vėliau arba nurodyti tėvams patikimą sveikatos informacijos šaltinį.

© Fotolia

Galimos tėvų pastabos ir klausimai

Planuojant, kaip galima būtų išsklaidyti tėvų abejones, galima būtų apmąstyti šio pobūdžio tėvų klausimus.

Nuo slaugytojų ir kitų medicinos darbuotojų labiausiai priklauso palanki pacientų nuomonė apie skiepus ir aukšti skiepavimo rodikliai: jie turėtų suteikti tėvams informaciją, atsakančią į jų klausimus bei užtikrintų, kad šeimos, pasirinkusios papildomus skiepus, susitartų dėl vizitų skiepytis ir atvyktų sutartu laiku.

Klausimai, ar skiepai sukelia autizmą

Tėvai gali susidurti su prastai parengtais ir atliktais tyrimais, klaidinančiais gerai atliktų tyrimų apibendrinimais ar pseudomoksliniais teiginiais, kuriais tvirtinama, kad skiepai sukelia autizmą. Daug tyrimų

rodo, kad MMR skiepai su autizmu nesusiję. Jei tėvai kelia kitas hipotezes dėl skiepų ir autizmo sąsajų, svarbiausi šie keturi aspektai: 1. užtikrinti, kad jų vaiko sveikata – svarbiausia jiems ir gydytojui, todėl gydytojas nesiimtų rizikos sukelti pavojaus vaikams susirgti ligomis, kurių galima išvengti skiepais, neturėdamas mokslinių įrodymų apie skiepų ir autizmo sąsajas; 2. gydytojo profesinė nuomonė, kad skiepai saugūs; 3. gydytojo priminimas, kad galima užsikrėsti ligomis, kurios gali sukelti sunkias komplikacijas ir net mirtį ir kurių galima išvengti skiepijantis.

„Žmonės, galvojančios, kad MMR skiepai sukelia autizmą, kažką žino“.

„Autizmas – sunki daugelio šeimų našta, ir žmonės ieško atsakymų – aš taip pat. Bet gerai parengti ir atlikti tyrimai, kuriuos galiu Jums parodyti, liudija, kad MMR skiepai autizmo nesukelia“.

Šiais laikais tėvams gal ir neteko patiems susidurti su liga, kurios galima išvengti skiepijantis. Todėl jie gali nesutikti, kad skiepų reikia, jie gali manyti, kad kūdikių skiepų pavojus didesnis už apsaugą nuo ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, naudą. Gydytojas gali pateikti informacijos iš savo patirties apie šių ligų sunkumą ir pateikti faktų, kad Europoje šiuo metu vyksta ligų protrūkiai, kurių galima išvengti skiepijantis. Gydytojas gali pabrėžti, kad net išnykusios ligos gali greitai atsinaujinti tarp neskiepytų vaikų ir suaugusiųjų. Gydytojas gali priminti tėvams, kad dedamos didelės pastangos skiepų saugumui užtikrinti ir pasiūlyti apsilankyti šiose interneto svetainėse: www.ulsc.lt, http://www.who.int/immunization_safety.

„Kam visi šie skiepai reikalingi? Ar jų tikrai reikia?“

„Žinau, kad vaikystėje Jūs nebuvote skiepytas visais šiais skiepais. Aš taip pat nebuvo skiepytas. Todėl mes abu rizikuojame susirgti sunkiomis ligomis. Šiuo metu turėtume jaustis laimingi, kad skiepais galime apsaugoti savo vaikus nuo daugelio sunkių ligų“.

Klausimai apie skiepų skaičių ir skiepų komponentus

Kai kurie tėvai gali baimintis, kad skiepų per daug. Nacionalinė imunoprofilaktikos programa parengta atsižvelgiant į skiepų laiką ir tarpsnius tarp skiepų, ja siekiama kaip galima anksčiau apsaugoti nuo sunkių ligų, kuriomis vaikai gali užsikrėsti savo gyvenimo pradžioje. Tėvams gali kelti rūpesčių šie klausimai: ar reikia visų skiepų, ar gali sukelti žalos vienu metu atliekami keli skiepai, ar kenksmingi skiepų komponentai arba ar kiekvienas skiepas veiksmingas. Šiems tėvams galima ypač pabrėžti, kokios sunkios šios ligos, kurių galima išvengti skiepais, gydytojas galėtų pasidalinti savo patirtimi, kad nėra įrodymų, kad keli skiepai, atliekami vienu metu, galėtų pažeisti ar apsukinti sveiko vaiko imuninę sistemą. Kai kuriems tėvams gali prireikti paaiškinti, kad, norint kaip galima greičiau apsaugoti kūdikius ir vaikus, ne tik reikėtų pradėti kompleksinius skiepus laiku, bet ir kad negalima praleisti nė vienos skiepų dozės.

„Man nepatinka, kad mano vaikas vienu metu gauna tiek daug skiepų“.

„Neįrodyta, kad šiandien būtų pavojinga atlikti visus rekomenduojamus skiepus. Kiekviena uždelsta diena reiškia, kad Jūsų vaikas gali užsikrėsti.“

Klausimai apie pašalinius poveikius

Suprantama, kad tėvai rūpinasi dėl galimų reakcijų į skiepus ir pašalinių skiepų poveikių, ypač dėl karščiavimo, paraudimų ar kitų vietinių reakcijų dūrio vietoje, ar dėl vaiko blaškymosi po skiepo. Gydytojas turėtų priminti, kad tėvai stebėtų, ar nepasireiškia pašalinių reiškinių, ir suteikti informacijos, ką reikėtų daryti ir kaip jie galėtų susisiekti su gydytoju, jei pastebėtų nerimą keliančių požymių. Gydytojas turėtų pabrėžti, kad pašaliniai reiškiniai labai reti ir pasidalinti patirtimi apie savo kada nors stebėtus pašalinius reiškinius po skiepų.

Informaciją apie Lietuvoje registruotas nepageidaujamas reakcijas į skiepus rasite
www.ulac.lt

„Man neramu dėl skiepų pašalinių reiškinių. Nenoriu, kad mano vaikas šiandien būtų skiepijamas“.

„Aš nerimaučiau, jei Jūsų vaikas šiandien nebūtų paskiepytas, nes ligos gali būti labai pavojingos – dauguma jų vaikai vis dar užsikrečia Europoje. Nedelsdami aptarkime pašalinius reiškinius ir pakalbėkime apie tai, kaip retai pasitaiko sunkių pašalinių reiškinių po skiepų“.

didėjantis autizmo, astmos ar diabeto atvejų skaičius neturi jokių biologinių sąsajų su skiepais. Nėra įrodymų, kad skiepai kelia pavojų sveikatai ir gali sutrumpinti gyvenimo trukmę. Atvirkščiai, žinome, kad, jei nebūtų skiepų, gyvenimas sutrumpėtų ir kiltų grėsmė sveikatai.

„Jūs tikrai nežinote, ar skiepai turi ilgalaikį poveikį“.

„Turime ilgametės skiepavimo patirties, nėra jokios priežasties manyti, kad skiepai daro ilgalaikę žalą. Suprantu, kad Jūs jaudinatės, bet esu įsitikinęs, kad ligų rizika didesnė už bet kokią skiepų sukeltą riziką. Skiepai paruoš Jūsų vaiką ilgam ir sveikam gyvenimui“.

Ieškantys informacijos apie skiepų saugumą tėvai greičiausiai susidurs su pasiūlymais dėl šiuo metu nežinomų sunkių nepageidaujamų reakcijų poveikių. Suprantama, kad tėvus ši informacija gali priversti sunerimti. Gydytojas galėtų papasakoti, kaip gyveno vaikai pasaulyje prieš išrandant skiepus. Gydytojas galėtų paaiškinti, kad

Bendravimo būdai – kaip užsitikrinti sėkmingą dialogą

Sėkmingas pokalbis apie skiepus reiškia tarpusavio supratimą, kai abi pusės klausosi, dalinasi informacija ir klausinėja. Bendravimo principai padės gydytojui užmegzti ryšį su tėvais ir paskatinti atvirą, nuoširdų ir produktyvų dialogą.

Gydytojas turėtų naudotis kiekviena proga pradėti pokalbį apie skiepus, duoti tėvams spaudinių ar nurodyti patikimus interneto svetainių adresus. Tai suteiktų tėvams laiko perskaityti ir apmąstyti informaciją apie skiepus prieš pirmąjį ir tolesnius skiepus. Jei tėvams kiltų klausimų, gydytojas gali remtis patikima informacija, su kuria tėvai jau susipažino. Su daug klausimų turinčiais tėvais gydytojas turėtų susitarti dėl ilgesnio vizito aptarti jų vaiko skiepus.

Įdėmiai klausyti

Jei tėvams reikia pakalbėti apie skiepus, gydytojas turėtų juos įdėmiai išklausyti. Nors darbo grafikas spaudžia, gydytojas turėtų atidėti visus kitus darbus, kai kalba tėvai, palaikyti akių kontaktą, kitaip suformuluoti jų reiškiamus rūpesčius, kad įsitikintų, jog supranta jų požiūrį, ir rūpestingai apgalvoti savo atsakymą. Gydytojo noras išklausyti labai svarbus, kad tėvai galėtų apsispręsti dėl skiepų.

Skatinti klausinėti

Jei tėvai atrodo sunerimę dėl skiepų, bet nelinkę kalbėti, gydytojas turėtų pateikti jiems atvirus klausimus ir leisti jiems suprasti, kad nori išgirsti jų klausimus ir sužinoti jų rūpesčius. Gydytojas turėtų pagalvoti, kaip jaustųsi tėvų vietoje, ir pripažinti tėvų jausmus bei emocijas - baimę ir troškimą apsaugoti savo vaikus. Reikėtų priminti tėvams, kad jų rūpestis suprantamas – juk jų vaiko sveikata jiems

visų svarbiausia. Gydytojas turėtų priminti tėvams, kad tai ir jam svarbiausia.

Palaikyti pokalbį

Jei tėvai atėjo turėdami ilgiausią klausimų sąrašą ar daug iš interneto ar kitų šaltinių sukauptos informacijos, gydytojas neturėtų šio fakto interpretuoti kaip nepagarbos sau. Priešingai, reikėtų pagirti juos už tai, kad rado laiko patyrinėti apie skiepus, ir tai reiškia, kad tėvams ši tema svarbi. Jei gydytojas atrodo išsižeidęs dėl klausimų arba leidžia suprasti, kad tėvų klausimai nepateisinami, dialogas gali nutrūkti ir pasitikėjimas gali būti pažeistas.

Mokslas ar patirtimi paremta informacija?

Per daug mokslo gali erzinti kai kuriuos tėvus. Per mažai mokslo suerzins kitus. Kai kurių tėvų nepavyks įtikinti

Fotolia

pateikus per daug anekdotinės (mokslu nepagrįstos) informacijos. Kitiems gydytojo pasakojimas iš patirties apie neskiepytą vaiką, kuris susirgo, arba pastaba, kad visi gydytojo šeimos vaikai paskiepyti, bus šūvis tiesiai į taikinį. Kurį būdą rinktis, priklauso nuo gydytojo žinių apie konkrečią šeimą. Reikėtų stebėti ir klausytis, būti pasiruošus panaudoti mokslinių ir asmeninių istorijų, kurios geriausiai padėtų atsakyti į tėvų klausimus.

Pripažinti naudą ir pavojus

Gydytojas visada turėtų nuoširdžiai aptarti žinomus pašalinius skiepų poveikius, bet nepamiršti priminti tėvams apie milžinišką skiepų naudą apsaugoti nuo sunkių ligų. Gydytojas turėtų nuoširdžiai pripažinti, kad jį jaudina ne skiepų žala, o nesiskiepijimo žala.

Gerbti tėvų autoritetą

Dauguma tėvų šiais laikais nori bendradarbiauti su savo vaiko gydytoju. Žinoma, gydytojas su tėvais bendradarbiauja kiekvieną dieną, pavyzdžiui, skatindamas juos kalbėti apie savo vaikų sveikatos progresavimą. Pagarbus pokalbis su tėvais apie imunizacijos keliamus rūpesčius padės palaikyti bendradarbiavimą, pasitikėjimą ir padės tėvams apsispręsti dėl skiepų.

Sumažinti stresą

Gydytojas turėtų parodyti tėvams, kaip galima būtų sumažinti vaikams vizitų dėl skiepų keliamą stresą. Galima pradėti nuo pastabos, kad verksmas yra normali vaiko reakcija, ir patarti tėvams nusiraminti patiems, kad vaikas nepajustų jų nerimo. Vaikų stresui mažinti gydytojas galėtų pasiūlyti apgaubti vaiką mėgstama antklode ar duoti žaislą, kurie atitrauktų vaiko dėmesį nuo injekcijos sukeliama skausmo, glostyti ir raminti vaiką, kalbėti švelniai, šypsotis ir žiūrėti vaikui į akis injekcijos metu. Po injekcijos mamos galėtų paglamonėti ar pažindyti kūdikius. Pradedančių vaikščioti vaikų dėmesiui atitraukti nuo injekcijos sukeliama skausmo priemonių yra gerokai daugiau, pavyzdžiui, papasakoti mėgiamą pasaką, padainuoti ar patarti giliai įkvėpti ir iškvėpti skausmą. Po injekcijos didesnius

vaikus galim pagirti už ištvėrmę ir užtikrinti, kad viskas gerai.

Po vizito

Gydytojas turėtų surašyti tėvų klausimus ir rūpesčius, trumpai aprašyti diskusijos turinį. Visa ši informacija bus labai naudinga vaikams apsilankius ateityje.

Paskesnės priemonės

Jei tėvai labai nerimavo ar abejojo, gydytojas turėtų su jais susisiekti po kelių dienų: rūpestį rodantis skambutis ar elektroninė žinutė nuramintų ir sustiprintų pasitikėjimą.

Ką daryti, jei tėvai atsisako skiepų?

Nerekomenduojama atsisakyti teikti vaikui sveikatos priežiūros paslaugas, jei jų tėvai atsisako imunizacijos. Dėl to vaikui galėtų kilti daug įvairių sveikatos problemų – grėstų ne tik ligos, kurių galima išvengti skiepais. Gydytojas neturėtų pamiršti, kad neskiepyti ar nepakankamai skiepyti vaikai patys nesprenžia apie savo skiepus. Jiems reikia gydytojo priežiūros. Reikėtų įsitikinti, ar tėvai turi pakankami informacijos apie klinikoje ligų, kurių galima išvengti skiepais, požymius ir ankstyvuosius simptomus. Pavyzdžiui, kokliušas ar tymai labai užkrečiami ir pirmieji jų simptomai gali būti panašūs į nespecifines kvėpavimo ligas. Atsisakiusiems skiepyti savo vaikus tėvams kiekvieną kartą apsilankius sveikatos priežiūros įstaigoje reikėtų priminti, kad jie turi informuoti gydymo įstaigą, kad atvyks į kabinetą, kliniką ar neatidėliotinos pagalbos skyrių vaikui susirgus, kad galima būtų imtis priemonių kitiems apsaugoti. Skirdamas vizito laiką sergančiam neskiepytam vaikui gydytojas turėtų imtis visų įmanomų priemonių kitiems pacientams apsaugoti, ypač tiems, kurie dar per maži, kad būtų visiškai paskiepyti ir tiems, kurių imuninė sistema silpna.

Jei tėvai atsisako skiepų, gydytojas turėtų jiems įteikti skrajutę „Jei nusprendžiate neskiepyti savo vaiko, turite suprasti riziką ir atsakomybę“, kurioje būtų paaiškinti su šiuo sprendimu susiję pavojai – pavojai kitiems bendruomenės nariams ir papildoma tėvų atsakomybė, tarp kitų – ir faktas, kad, jei jų vaikas serga, jie visada turi įspėti medikus, kad jų vaikai neskiepyti, kad galima būtų išvengti galimo ligų, kurių galima išvengti skiepais, plitimo. Gydytojas gali pasakyti tėvams, kad norėtų tęsti pokalbį apie skiepus tėvams apsilankius kitą kartą, ir būtinai šį pokalbį pratęsti.

Reikėtų prisiminti, kad ne visi tėvai nori tokio pat lygio medicininės ar mokslinės informacijos apie skiepus. Išsiaiškinęs, kokio lygio informacijos nori kiekvienas tėvas, gydytojas gali efektyviau su jais bendrauti ir įgyti pasitikėjimą.

Informaciją tėvams „Jei nusprendžiate neskiepyti savo vaiko, turite suprasti riziką ir atsakomybę“ rasite

www.ulac.lt